

بنام خدا

" حل اختلاف در قراردادهای بیمه "

نویسنده مقاله : دکتر علی بیرجندی نژاد – دانشیار دانشگاه علوم پزشکی مشهد- رئیس مرکز آموزشی پژوهشی
سوانح امدادی شهید کامیاب مشهد - دبیر سمینار

در حقوق ایران ، داوری به عنوان یکی از شیوه های حل و فصل اختلافات همواره مورد توجه و احترام بوده
است

توافق و تراضی طرفین اختلاف برای ارجاع اختلاف به داوری موجب می شود که دادگاه صلاحیت استماع دعوی
موضوع داوری را نداشته باشد [1] ، مگر اینکه داور یا داوران نخواهند یا نتوانند به اختلاف رسیدگی کنند یا اصل
قرارداد ارجاع به داوری یا رأی داور باطل اعلام شود

توافق و تراضی مفهومی از رضایت دوطرفه از بندی یا تصمیمی است که عملاً در قرار داد جدید نادیده گرفته
شده است بلکه مفهومی کاملاً عکس از آن برداشت میشود که متعمداً به نحوی نگارش شده است که رضایت
طرف ارائه دهنده خدمت بطور کامل نادیده انگاشته شده است

در صورتی که در قرارداد شرط داوری پیش بینی شده باشد، مراجع قضایی اختیار رسیدگی به اصل دعوا را ندارند
و قرار عدم استماع صادر خواهند کرد.

در صورتیکه رای داوری عاری از هرگونه اشتباه شکلی و ماهوی باشد برای هر دو طرف اختلاف ، لازم الاتباع بوده
و اگر هر یک از طرفین از رای تمکین ننمایند با درخواست طرف دیگر از دادگاه صالح و با صدور اجرائیه بدون
هیچ گونه رسیدگی ، تصمیم اتخاذ شده داور ، توسط دادگاه به اجرا در می آید .

براساس اصل یکصد و سی و نهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ، **صلح دعاوی راجع به اموال عمومی و**

دولتی یا ارجاع آن به داوری در هر مورد موکول به تصویب هیات وزیران است و باید به اطلاع مجلس برسد

علیرغم محدودیت قانونی ارجاع اختلافات دولتی به داوری ، در عمل بسیاری از قراردادهای دولتی متضمن شرط داوری برای حل و فصل اختلافات قراردادی است . فلسفه محدودیت دستگاههای دولتی در ارجاع اختلافات به داوری برای رعایت مصلحت عمومی و منافع بیت‌المال است.

اما سؤال این است که اگر در یک قرارداد دولتی ، بدون تصویب هیأت وزیران یا اطلاع مجلس ، حل و فصل اختلاف به داوری ارجاع شده باشد ، این شرط چه تاثیری در روابط طرفین دارد؟

برای پاسخ به این سؤال باید وضعیت های مختلف قرارداد و شرط داوری در نظر گرفته شود .

اول - اگر هر دو طرف قرارداد ، از دستگاههای دولتی و داور نیز از مقامات و مسئولین ذیربط دولتی باشند ، چون شرط داوری مزبور در کلیت مصالح عمومی و منافع بیت المال تأثیری نخواهد گذاشت و این نحو حل و فصل اختلافات ، نوعی همکاری بین سازمانی است ، لذا تصمیم مرجع داوری برای طرفین باید لازم الاجرا باشد ولی شرط داوری مزبور موجب نفی صلاحیت دادگاه نمی شود .

دوم - اگر هر دو طرف قرارداد ، از دستگاههای دولتی و داور شخصی غیر از مقامات و مسئولین ذیربط دولتی باشد ، در این صورت شرط داوری فاقد اعتبار است . زیرا اگر چه رأی و تصمیم داور ممکن است تأثیر منفی بر منافع بیت المال نداشته باشد ، ولی مصلحت های اداری نباید به اشخاص غیر مسئول سپرده شود .

سوم - اگر یک طرف قرارداد دولتی ، شخص خصوصی باشد ، شرط داوری مطلقاً مشروط به تصویب هیأت وزیران و اطلاع مجلس (و اگر طرف معامله تبعه خارجی باشد مشروط به تصویب مجلس) است . در این صورت شرط داوری بدون رعایت شرایط قانونی ، حتی اگر داور مرضی الطرفین از مقامات ذیربط دولت معین شده باشد ، به دلیل مخالفت با قاعده امری (اصل ۱۳۹ ق . ۱ و ماده ۴۵۷ ق . آ . د . م .) باطل است . در این مورد نظر دیگری از سوی اداره حقوقی ریاست جمهوری ابراز شده است که صحیح به نظر نمی رسد. اما نکته مهم شرایط داور است .

ماده ۴۶۹ - دادگاه نمی تواند اشخاص زیر را به سمت داور تعیین نماید .

۱ - کسانی که سن آنها کمتر از بیست و پنج سال تمام باشد .

۲ - کسانی که در دعوا ذینفع باشند.

۳ - کسانی که با یکی از اصحاب دعوا قرابت سببی یا نسبی تا درجه دوم از طبقه سوم داشته باشند.

۴ - کسانی که قیم یا کفیل یا وکیل یا مباشر امور یکی از اصحاب دعوا می باشند یا یکی از اصحاب دعوا مباشر امور آنان باشد.

۵ - کسانی که خود یا همسرانشان وارث یکی از اصحاب دعوا باشند.

۶ - کسانی که با یکی از اصحاب دعوا یا با اشخاصی که قرابت نسبی یا سببی تا درجه دوم از طبقه سوم با یکی از اصحاب دعوا دارند ، در گذشته یا حال دادرسی کیفری داشته باشند.

۷ - کسانی که خود یا همسرانشان و یا یکی از اقربای سببی یا نسبی تا درجه دوم از طبقه سوم او با یکی از اصحاب دعوا یا زوجه و یا یکی از اقربای نسبی یا سببی تا درجه دوم از طبقه سوم او دادرسی مدنی دارند.

۸ - کارمندان دولت در حوزه مأموریت آنان .

پس می توان نتیجه گیری کرد که اصولاً در قرار دادها بویژه قرار دادهایی یک یا هر دو طرف قرار داد مرکزی دولتی هستند منطقاً مرجع تفسیر مفاد قرار داد و اختلاف نظرها باید مراجعی مرضی الطرفین باشد و واگذار کردن آن به یکی از طرفین قرار داد از نظر قانونی خالی از اشکال نباشد

از سوی دیگر پایه اصولی هر قرار دادی رعایت انصاف است

رعایت «عدل و انصاف» پایه ای است برای صدور رای توسط یک مرجع بین المللی بر اساس عدل و انصاف .

ماده ۳۸ اساس نامه دیوان بین المللی دادگستری از «رعایت عدل و انصاف» به عنوان وسیله ای برای جایگزینی قواعد حقوقی، معاهدات و عرف، که معمولاً از آن ها برای تصمیم گیری استفاده می شود یاد می کند .

مفاد قرار داد پیشنهادی سازمانهای بیمه گردد بندهای مختلف و بخصوص در بند رسیدگی به اختلافات به نظر میرسد منصفانه نباشد

انحراف جدی از عرف قرار داده دو سویه

با نگاهی به تمامی قرار دادهایی دو سوبه مشخصا در مورد اختلافات احتمالی به دو شکل عمل شده است .

الف . عملا در مورد موارد اختلافی بندی وجود ندارد که به این معنی است که تمامی موارد اختلافی از طریق دادگاه صالح حل و فصل می گردد که قاندا در این موارد دادگاه مربوطه از کارشناسان بی طرف که شرایط آن در پیش هم آمده است برای حل اختلاف استفاده خواهد نمود

ب. ارجاع به مرجع مرضی الطرفین یا صراحتا ان مرجع مشخص شده است یا به جمله کلی مرجع مرضی الطرفین اشاره شده است .

بنابراین نحوه رسیدگی به اختلافات در قرار داد ارائه شده توسط سازمانهای بیمه گر انحراف جدی از عرف قرار دادهای است . تصاویر ۱و۲و۳و۴ ..

نمونه هایی از قرار دادهای مختلف و نحوه رسیدگی به اختلافات را در ان منعکس می کند

جالب تر اینکه کافی است شما جمله * راسا مرجع رسیدگی به اختلافات فی ما بین * را اگر سرچ بفرمایید بجز قرار دادهای بیمه های پایه هیچ قرار دادی درسرچ گوگل شما نمایش داده نخواهد شد .

تصویر شماره ۵....

The screenshot shows a Google search interface with the following elements:

- Search Bar:** Contains the text "سازمان راسا مرجع تشخیص تخلف از مفاد قرار داد بوده".
- Search Results:** Displayed under the "All" tab. The first result is a PDF document titled "بسمه تعالی - دفتر اسناد پزشکی تامین اجتماعی استان اصفهان" with a link to www.asnadisfahan.com/asnad/Portals/0/k-darman.pdf. The second result is a PDF document titled "فرم مقدمه موضوع قرارداد 1) ماده مدت اعتبار قرارداد 2) ماده - سازمان بیمه سلامت ایران" with a link to zn.ihio.gov.ir/Portal/File/ShowFile.aspx?ID=fe1d379c-3697.... The third result is another PDF document titled "فرم مقدمه موضوع قرارداد 1) ماده مدت اعتبار قرارداد 2) ماده - سازمان بیمه سلامت ایران" with a link to zn.ihio.gov.ir/Portal/File/ShowFile.aspx?ID=33ddcf11-cfb2.... The fourth result is a PDF document titled "قرارداد همکاری با بیمارستان های دولتی و دانشگاهی" with a link to www.mcls.gov.ir/icm_content/media/image/.../65549_orig.pdf.
- Browser Interface:** The address bar shows the Google search URL. The taskbar at the bottom displays various application icons and the system clock showing 3:48 PM on 2/6/2017.
- Notification:** A Google Chrome notification bubble on the right side says "Google works better with Chrome" and "Yes, get Chrome now".

تضاد جدی با رویه های معمول قضایی و نیز روش های معمول حل اختلاف

رویه متداول در موارد اختلافی بین اشخاص حقیقی و حقوقی اصولی دارد که از مهمترین آنها تعریف افرادی با جایگاه های خاص برای منصفانه حل شدن اختلافات است .

در این مسیر دادرس دادستان و کیل مدافع شاکی و متشاکی حقوق و اختیارات مشخصی دارند و در راس این مجموعه نیز قاضی قرار گرفته است . واگذاری مجموعه این موارد به یکی از طرفین اختلاف غیر منطقی و غیر عادلانه است . آنچه مسلم است پیش شرط رسیدگی منصفانه به اختلافات وجود سیستم قضایی یا سیستم رفع اختلاف بی طرف است .

مغایرت جدی با آیین نامه چگونگی رفع اختلاف بین دستگاه های اجرایی از طریق ساز و کارهای داخلی قوه

مجریه مصوبه مجلس شورای اسلامی

ماده ۲- اختلاف بین دستگاه های زیرمجموعه یک دستگاه ستادی که توسط رؤسای دستگاه های زیرمجموعه با استفاده از اختیارات قانونی آنها مرتفع نشود، حسب مورد به وزیر یا بالاترین مقام اجرایی دستگاه ستادی منعکس می گردد تا در حدود اختیارات و مسئولیت های قانونی آنان مورد تصمیم گیری قرار گیرد.

The screenshot displays the official website of the Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of Iran. The page features a header with the center's name in Persian and English, along with navigation links. The main content area shows a document titled "آیین نامه چگونگی رفع اختلاف بین دستگاه های اجرایی از طریق ساز و کارهای داخلی قوه مجریه" (Regulations for the Resolution of Disputes between Executive Agencies through Internal Mechanisms of the Executive Power). The document is dated 1386/12/26 and includes a QR code and a list of members of the Council of Ministers. The website interface is in Persian, and the document is also in Persian.